

Türkiye'deki görsel okuryazarlığın tarihi

Levent Cantek ve Levent Gönenç'in 'Muhalefet Defteri Türkiye'de Mizah Dergileri ve Karikatür', bu ülkede söylenen, söylenmeyen ve çizgiyle söylenenin tarihini anlatan bir kitap olarak okura sesleniyor

Deniz Yılmaz

Türkiye'nin hayli zengin bir mizah geçmişi var, bunun da kayıtlı olduğu müthiş bir arşiv mevcut. Günlük hayatın, ekonomik krizlerin, siyasetin; daha doğrusu hemen her şeyin yansımalarını bulabiliyoruz orada.

Levent Cantek ve Levent Gönenç, Muhalefet Defteri ismini verdiği, "Türkiye'de Mizah Dergileri ve Karikatür" alt başlığını attığı kitapta, mizahın gücünden ve karikatürün beslendiği hayatımıza etkisinden; dile kattıklarından ve alışkanlıklarımızı değiştirme potansiyelinden bahsediyor.

'Çizgili şeylere' meraklı Cantek ve Gönenç, bunların dökümünü yaparken yorumunu da eklemiyor. Mizahın popüler olanla bağını ortaya koyan yazarların, meseleye aşkla ve akademik açıdan yaklaşımdaki dengeli gözetim güçlü bir yanı var.

Şimdinin ve öncenin mizahu, karikatürü, esprisi ve bunların yayımlandığı mecralar, romantik bir arşiv biçiminde değerlendirilebileceği gibi dün-bugün-şimdi karşılaşımına da olanak sağlıyor.

Görsel okuryazarlığın, mizahu ve karikatürü inceleyip anlama ve yaratmadaki öneminden bahseden Cantek ve Gönenç, kültürel dergileri ve efsaneleşmiş isimleri anarken

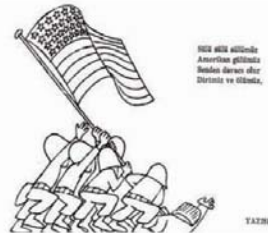
Levent Gönenç ile Levent Cantek

evrensel-yerel etkileşiminin de yekününü alıyor âdeta. Buradan doğan ve devşirilen tipler, diziler, esprî ve eleştiriler göz önüne alındığında, çizgi aurasının Türkiye tarihi biçimde okunabilir kitap; başka bir deyişle Türkiye'nin çizgili görsel kültürü olarak.

Komik ve ciddi olan

İkiliklerle ve karşıtlıklarla zenginleşen Türkiye mizahu ve karikatürü, hem günlük hayatın yergisi ve

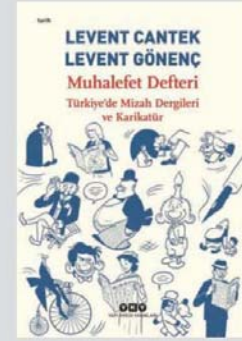
taşıyıcısı hem de entelektüel veya anti-entelektüel bir yargı oluşturmada etkili. Cantek ve Gönenç'in dikkat çektiği bu nokta önemli çünkü ister istemez mizahın ve karikatürün gücünü yansıtıyor mevcut durum. Mizahın ve karikatürün, hemen her dönem başta siyasetçilerle ve toplumun tanıdığı insanlarla inişli çıkışlı ilişkisi de bunun göstergelerinden.

Cantek ve Gönenç, bu güç konusuna bir mim koyma gereği

SIMPLICISSIMUS

duymuş; 'Sembolik linç' veya 'sembolik infaz' bağlamında adı geçen gücün kötüye kullanılabileceğini söyleyen yazarlar, yaşanan olayların, mizahu sürüklenme ihtimali ve tehlikesinden bahsederken 27 Mayıs sonrası çizilen karikatürler-

MUHALEFET DEFTERİ
Levent Cantek-Levent Gönenç
YKY, 2017

den bazılarını örnek gösteriyor. Öte yandan mizahın ve karikatürün, halkın nasıl yanında olduğunu, kimi zaman da süyun nasıl bulandırıldığını anlatıyor Cantek ve Gönenç. İkili, yeri geliyor karikatürün popüler kültür malzemesine dönüşümünü, yeri geliyor gündem yaratan tarafını gözler önüne seriyor.

Muhalefet Defteri'nin sayfalarında gezinirken toplumsal ve siyasi olayların dökümünü görmekle kalmıyor, lokomotif mizah dergilerine rastlıyor ve İslami mizahın Türkiye'deki seyriyle yüzleşiyoruz.

Mizahın muhalefeti, muhalefetin mizahu ve çok yaygın olmasa da güce ilâştirilen mizah gibi yollara sapan Cantek ve Gönenç, komik ve ciddi olan arasında kalem oynatıyor. Bu anlamda Muhalefet Defteri, Türkiye'de söylenen, söylenmeyen ve çizgiyle söylenenin tarihini anlatan bir kitap olarak okura sesleniyor.